

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

นับแต่ประเทศไทยได้ลงนามเข้าเป็นสมาชิกของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ของสหประชาชาติเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 และมีผลบังคับใช้ในฐานะกฎหมายระหว่างประเทศเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 เป็นต้นมานั้นทำให้ประเทศไทยมีพันธะต้องรับรองสถานะของเด็กว่า “เด็กเป็นบุคคลที่มีศักดิ์ศรีและมีสิทธิในฐานะเป็นมนุษย์เต็มสมบูรณ์” และมีพันธะที่จะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชนที่ตกเป็นผู้ต้องหาตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งระบุไว้ว่า เด็กและเยาวชนของทุกประเทศจะต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกและในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 มาตรา 37 ได้วางหลักปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนไว้ดังนี้

(1) จะไม่มีเด็กคนใดถูกทรมาน หรือ ถูกลงโทษ หรือถูกกระทำในลักษณะที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือทำให้อับอาย

(2) จะไม่มีเด็กคนไหนถูกกีดกันไม่ให้มีเสรีภาพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือโดยพลการ หากจำเป็นต้องกระทำให้อึดว่าเป็นทางเลือกสุดท้ายและจะต้องใช้ช่วงเวลาที่สั้นที่สุดเท่าที่จะเหมาะสม เช่น การคุมขังเด็ก

(3) เด็กทุกคนที่ถูกกีดกันเสรีภาพจะต้องได้รับการดำเนินการตามหลักมนุษยธรรมและด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กพึงได้รับการปฏิบัติอันเหมาะสม ทั้งจากสังคมและภาครัฐ ทว่าในสังคมปัจจุบันกลับพบว่าเด็กยังไม่ได้รับการดูแลอย่างดีตามสิทธิข้างต้น เด็กยังคงถูกทำร้ายไม่ว่าจะทางร่างกายหรือจิตใจ ถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกหลอกลวงและถูกละเมิดในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ เด็กจะละเยาวชนจะต้องได้รับการปกป้องคุ้มครอง ดูแลและเอาใจใส่จากผู้ใหญ่ในสังคมอย่างจริงจัง

ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่เห็นได้ชัดในปัจจุบันคือปัญหาการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในการเปิดเผยข้อมูลของผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน

เด็กและเยาวชนคือผู้ที่ยังด้อยความสามารถในการคิดและตัดสินใจ อันเนื่องมาจากความไร้เดียงสา ขาดประสบการณ์หรือไม่ได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสม ดังนั้นเมื่อเด็กหรือเยาวชนได้ตัดสินใจกระทำความผิดลงไป จึงไม่สมควรที่จะมุ่งแต่งโทษเพื่อให้เข็ดหลาบ แต่ควรจะมุ่งเน้นการแก้ไขและเยียวยาเด็กหรือเยาวชนผู้นั้นไม่ให้คิดที่จะกลับไปกระทำความผิดอีก สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติและเป็นคนดีของสังคมต่อไป แต่ในปัจจุบันการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในการเปิดเผยข้อมูลของผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นไม่สามารถกลับไปใช้ชีวิตในฐานะพลเมืองคนหนึ่งของสังคมได้อย่างปกติสุขและต้องหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีกด้วยความจำยอม

ปัญหาการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในการเปิดเผยข้อมูลของผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนนั้นมีสาเหตุสำคัญมาจากความต้องการข้อมูลข่าวสารของมนุษย์ในปัจจุบัน ทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างผู้ที่มีหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารหรือก็คือสื่อมวลชนอย่างดุเดือด ทำให้สื่อมวลชนเลือกที่จะละเมิดต่ออุดมการณ์ จริยธรรมและจรรยาบรรณของสื่อมวลชน หรือแม้กระทั่งกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของเด็ก เพื่อที่จะตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นอย่างไร้ขีดจำกัดของคนในสังคม โดยเฉพาะข่าวที่สร้างความสะเทือนใจและความน่าสลดใจแก่สังคม เช่น ข่าวการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน จึงทำให้การนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนเป็นไปในลักษณะที่ขาดความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา และรูปแบบ เช่น การนำเสนอภาพของเด็กหรือเยาวชนที่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดโดยมีเพียงแถบคาดตาสีดำบนใบหน้าของผู้ต้องหาเด็กหรือเยาวชน ซึ่งไม่เป็นการยากเลยที่จะรู้ถึงตัวตนของเด็กหรือเยาวชนผู้นั้น การกระทำเหล่านี้ล้วนเป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กและเยาวชนรวมไปถึงจรรยาบรรณของสื่อมวลชนและตัวบทกฎหมายด้วย

ในปัจจุบันเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารมีความก้าวหน้าและง่ายต่อการเข้าถึง การติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นไปอย่างง่ายดายและรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่องทางอินเทอร์เน็ตที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ทำให้อินเทอร์เน็ตกลายเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงคนในสังคมและคนในสังคมสามารถเข้าถึงได้ทั่วไปในปัจจุบัน ด้วยปัจจัยดังกล่าวทำให้ผู้ที่ละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชนมิใช่เพียงแต่สื่อมวลชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้นแต่รวมไปถึงบุคคลทั่วไปในสังคมด้วย โดยอาศัยช่องทางอินเทอร์เน็ตในการเผยแพร่ข้อมูลส่วนตัว รูปภาพหรือประวัติต่างของผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนโดยไม่มีอำนาจหรือโดยไม่ได้รับอนุญาต ดังนั้นในปัจจุบันในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในการเปิดเผยข้อมูลของผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนนั้น มิใช่แค่เพียงปกป้องจากสื่อมวลชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้นแต่รวมไปถึงการคุ้มครองจากบุคคลทั่วไปในสังคมด้วย

รัฐได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนซึ่งถือเป็นอนาคตของชาติ จึงได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดจากการถูกละเมิดสิทธิส่วนบุคคลจากทั้งสื่อมวลชน เจ้าหน้าที่รัฐและบุคคลทั่วไปในสังคม รวมถึงการใช้มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมเสรีภาพในการแสดงออกของสื่อมวลชนและบุคคลทั่วไปในสังคมซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในการเปิดเผยข้อมูลของผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน ให้ความคุ้มครองเด็กที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ในวันที่กระทำความผิดโดยแบ่งการคุ้มครองได้ดังนี้

(1) การคุ้มครองในชั้นจับกุม

ในการจับกุมเด็กและเยาวชนนั้นจะต้องกระทำโดยละมุนละม่อมและไม่เป็นการประจาน เมื่อได้มีการจับกุมแล้วห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้จับกุม จัดให้มีการถ่ายรูปหรือบันทึกภาพเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด ยกเว้นในกรณีที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในทางสอบสวน

(2) การคุ้มครองในชั้นสอบสวน

ในการสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนนั้น พนักงานสอบสวนต้องกระทำในที่ที่เหมาะสมเป็นสัดส่วนแยกต่างหากจากห้องสอบสวนของผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ไม่เป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน และห้ามมิให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการถ่ายรูปหรือบันทึกภาพเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด แต่เช่นเดียวกับในชั้นจับกุมจะยกเว้นในกรณีที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในทางสอบสวนก็สามารถทำได้

ในชั้นสอบสวนนั้นมาตรการที่สำคัญในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในการเปิดเผยข้อมูลของผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนในชั้นสอบสวน คือการห้ามมิให้ผู้ใดบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูปหรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือโฆษณาข้อความซึ่งปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือทางพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จัก อย่างไรก็ตามหากเป็นกรณีที่เป็นการกระทำที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในทางการศึกษาหรือที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการก็สามารถทำได้

(3) การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจากการละเมิดโดยเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง

ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ซึ่งได้รู้ข้อมูลอันเป็นความลับของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติฉบับนี้ อันเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวต่อผู้อื่นโดยมิชอบด้วยหน้าที่แต่หากได้กระทำไปตามหน้าที่ก็สามารถทำได้

มาตรการทั้งสามที่กล่าวมานั้นเป็นมาตรการที่สำคัญในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 สำหรับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล

ในการเปิดเผยข้อมูลของผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน เริ่มตั้งแต่ได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่อย่างไรก็ดีจากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในการเปิดเผยข้อมูลของผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนในประเทศไทยพบว่ายังคงมีความบกพร่องในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวอยู่ ดังนั้นผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาดังที่จะกล่าวในหัวข้อต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

ปัญหาการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในการเปิดเผยข้อมูลของผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมานานแม้ว่ารัฐจะมีการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ชื่อเสียง เกียรติยศและสิทธิส่วนบุคคลไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือแม้กระทั่งมีกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองสิทธิดังกล่าวแต่ในสภาพความเป็นจริงนั้น ยังคงมีการกระทำที่เป็นการละเมิดและสร้างความเสียหายแก่สิทธิส่วนบุคคลในการเปิดเผยข้อมูลของผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนอยู่เสมอ ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาดังนี้

1. ควรแก้ไขบทบัญญัติของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ในเรื่องการอนุญาตให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งอาจนำไปสู่การระบุตัวตนของเด็กและเยาวชนโดยการบัญญัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับขอบเขตของการเปิดเผยหรือเผยแพร่ข้อมูล ดังต่อไปนี้

- 1.1 ขอบเขตและความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการเปิดเผยหรือเผยแพร่ข้อมูลนั้น
- 1.2 ประเภทของข้อมูลที่ถูกอนุญาตให้ทำการเปิดเผยหรือเผยแพร่
- 1.3 บุคคลที่มีสิทธิในการรับรู้และเข้าถึงข้อมูล
- 1.4 วิธีการในการเปิดเผยหรือเผยแพร่ข้อมูล
- 1.5 ระยะเวลาในการเปิดเผยหรือเผยแพร่ข้อมูล
- 1.6 ผู้มีสิทธิร้องขอให้เปิดเผยหรือเผยแพร่ข้อมูล
- 1.7 ผู้มีหน้าที่ในการตรวจสอบและพิจารณาอนุญาตคำขอให้เปิดเผยหรือเผยแพร่

ข้อมูล

2. ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับบทกำหนดโทษของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยกำหนดให้มีบทกำหนดโทษที่รุนแรงมากขึ้นและมีการจัดสรรการลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด เพื่อให้ส่งผลในการข่มขู่หรือยับยั้งผู้ที่คิดจะกระทำความผิดหรือจะกระทำความผิดซ้ำ โดยหากผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคลซึ่งโดยสภาพไม่สามารถบังคับโทษจำคุกได้ ก็ต้องได้รับโทษปรับเป็นเงินจำนวนมาก

โดยบัญญัติอัตราโทษปรับขั้นต่ำเอาไว้และให้อำนาจศาลสามารถกำหนดเพิ่มอัตราโทษได้ตามพฤติการณ์และในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลธรรมดา ต้องมีการกำหนดโทษจำคุกให้สูงขึ้นกว่าเดิมและบัญญัติกำหนดโทษไว้เพียงขั้นต่ำแต่ไม่กำหนดขั้นสูงเอาไว้เพื่อให้ศาลสามารถกำหนดโทษได้โดยพิจารณาจากพฤติการณ์และเพื่อให้ได้สัดส่วนกับความเสียหายที่เกิดขึ้น

3. ควรบัญญัติคัสตรณสมบัติของตำรวจที่มีหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาที่มีผู้ต้องหาเป็นเด็กและเยาวชน โดยต้องมีความสุ่มรอบคอบ ทัศนคติ อหยาสัยและความประพฤดิเหมาะสมและเข้าใจในเรื่องของเด็ก เยาวชนและครอบครัว สามารถปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนได้อย่างเหมาะสมและจะต้องมีเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเหล่านี้ประจำอยู่ในทุกๆ สถานีตำรวจ

ตำรวจเหล่านี้จะต้องมีการติดต่อประสานงานอย่างใกล้ชิดกับสถาบันการศึกษาในแต่ละพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลของเด็กและเยาวชน โดยให้ความสำคัญกับเด็กหรือเยาวชนที่มีแนวโน้มจะกระทำความผิดเป็นพิเศษ เพื่อการเข้าไปดูแล แนะนำและหาแนวทางแก้ไขเด็กหรือเยาวชนนั้นให้ห่างไกลจากการกระทำความผิดโดยการประสานงานร่วมกับเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ในพื้นที่นั้นๆ

กำหนดนโยบายในการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้น การดูแลเด็กและเยาวชนให้ห่างไกลจากการกระทำความผิดไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีกและในกรณีที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วต้องมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิและการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนมากกว่าการลงโทษเด็กและเยาวชนเหล่านั้น